

Granskning av Högskolan Västs ansökan om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 i undervisningsämnet svenska som andraspråk

Uppdraget

Högskolan Väst har den 13 oktober 2017 ansökt hos Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 i undervisningsämnet svenska som andraspråk. Vi, docent Anna Flyman Mattsson, Lunds universitet, docent Anita Norlund Högskolan i Borås, arbetslivsrepresentant Odet Klaff, modersmåls lärare i Linköping och studentrepresentant Julia Norman, Göteborgs universitet, har fått i uppdrag av UKÄ att granska ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen samt utifrån de krav som finns sammanställda i *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen*. Uppdraget ligger inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning (*Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning. Redovisning av ett regeringsuppdrag, Rapport 2016:15*). Underlag för bedömningen har varit Högskolan Västs ansökan om examenstillstånd samt intervjuer som genomfördes den 12 april 2018. Vid detta tillfälle genomfördes gruppvisa samtal med högskolans ledning, institutions- och utbildningsledning, studenter och samt lärare. Vår bedömning redovisas i bilaga 1. Bedömningen sammanfattas i ett samlat omdöme med motivering.

Bedömargruppens preliminära yttrande har skickats till lärosätet på delning, för att påpeka eventuella sakfel. Delningstiden var tre veckor. Lärosätet har inte haft något att invända mot de sakkunnigas motiveringar.

De sakkunnigas rekommendation

Vi föreslår att UKÄ beslutar att ge Högskolan Väst tillstånd att utfärda ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 i undervisningsämnet svenska som andraspråk.

De sakkunniga

Anna Flyman Mattsson Anita Norlund

Bilaga 1

De sakkunnigas motiveringar

Lärosäte

Lärosäte	Examenstillstånd	ID-nr
Högskolan Väst	Ämneslärarexamen 7-9 svenska som andraspråk	A-2017-09-4267
<p>Aspektområde: Miljö, resurser och område Aspekt: Yrkesexamen Omdöme: Tillfredsställande Motivering: Angiven examen är reglerad och ryms inom examensordningen.</p> <p>Bedömargruppen anser att examen är relevant och ryms inom examensordningen.</p> <p><i>Utbildningens innehåll inklusive eventuella inriktningar har en rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.</i></p> <p>Den utbildningsvetenskapliga kärnan samt den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, VFU, är väl genomtänkt och tydligt beskriven, både utifrån organisation och progression. Det föreligger dock vissa otydligheter kring utbildningens struktur, liksom dess omfattning och innehåll, vilket dels beror på att beslut ännu inte är fattat kring huruvida Svenska som andraspråk ska läsas som två-ämnesutbildning för 7-9-lärare eller inte, men också på att ansökan ger exempel på kurser som inte kommer att rymmas inom en 7-9-utbildning, utan som enbart kan bli aktuella på gymnasienivå. I bifogad utbildningsplan finns kurser om sammanlagt 45 högskolepoäng redovisade för ämnet svenska som andraspråk (SvA 107, SvA 108, SvA 109, SSA 200) medan ytterligare kursplaner som bifogas ansökan (SSP200 "Språkets bruk och struktur II", SFA 200 "Andraspråksinlärares läs- och skrivutveckling", SFP 200 "Svenska som andraspråk för ämneslärare: forskningsperspektiv på svenska som andraspråk" och SAS 402 "Svenska som andraspråk för ämneslärare: text och andraspråksutvecklande arbetsprocesser") inte finns med inom 7-9 utbildningen utan först blir aktuella på gymnasienivå. Varför dessa kurser finns med och beskrivs i ansökan är oklart.</p> <p>Efter att det initiala problemet med att navigera kring vilka kursplaner som ingick i 7-9-utbildningen var löst, kunde dock bedömargruppen konstatera att utbildningen har en rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till examen. Bedömargruppen vill även poängtera betydelsen av att anpassa innehållet i utbildningen efter de olika ämneskombinationer som erbjuds, detta för att undvika alltför stora överlappningar och/eller kunskapsglapp hos studenterna. I intervjuerna uttryckte lärosätet en medvetenhet om detta. Bedömargruppen utgår därför ifrån att det kommer att tas hänsyn till detta när beslut om ämneskombinationer fattas.</p> <p><i>I ett rikstäckande perspektiv finns ett allmänt intresse av att examen får utfärdas.</i></p> <p>Bedömargruppen anser att det allmänna intresset för att examen får utfärdas är stort. Lärosätets prediktion att antalet lärarstudenter i ämnet svenska som andraspråk kommer att öka i och med införandet av inriktningen 7-9 är dock inte säkert. Enligt tidigare trender har studenter sökt sig till gymnasieinriktning istället för till inriktningen mot årskurs 7-9 inom ämneslärarprogrammet. I</p>		

intervjuerna framkom dock att byten mellan inriktningarna mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och inriktningen mot arbete i gymnasieskolan sker i båda riktningarna och att söktrycket på svenska som andraspråk är stort.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Aspekt: Personal (Lärarkompetens och lärarkapacitet)

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Antalet lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens omfattning, innehåll, storlek och genomförande.*

Bedömargruppen anser att lärarresurserna på utbildningen har en stark förankring i professionen. Sammantaget finns 28 lärare som, i varierande grad, undervisar inom utbildningen. 15 av dessa är disputerade (varav tre är professorer) och 13 är adjunkter. De disputerade lärarna är disputerade i olika ämnen så som pedagogik (fyra stycken), litteraturvetenskap (två stycken), ämnesdidaktik (två stycken), nordiska språk (tre stycken), statsvetenskap (två stycken), sociologi (en) och religionsvetenskap (en). Bedömargruppen noterar en avsaknad av kompetens inom ämnet svenska som andraspråk, men vid intervjuerna förklarade lärosätet att det är svårt att få tag på disputerade lärare inom ämnet, men att kombinationen av lärare som forskar med inriktning mot svenska som andraspråk och adjunkter med stor erfarenhet av undervisning i svenska som andraspråk och som dessutom deltar i forskningsprojekten, ger en tillräckligt bra behörighet i ämnet. Högskolan har dessutom nyligen anställt en lektor (disputerad i fonetik) som är verksam inom forskningsfältet svenska som andraspråk och som kommer att undervisa på 40 % av heltid i utbildningen. Samtidigt pågår också nyrekryteringar som ersättning för kommande pensionsavgångar. Bedömargruppen är väl medveten om bristen på disputerade lärare i svenska som andraspråk nationellt och anser att man på lärosätet har kompenserat för detta på ett bra sätt. Ämnesdjupet i utbildningen bedöms därför vara tillgodosett utifrån lärarkompetens och lärarkapacitet.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Aspekt: Utbildningsmiljön

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Det finns en för utbildningen relevant vetenskaplig och professionsinriktad miljö.*

I ansökan redogörs för de olika forskningsmiljöer som är relevanta för ämneslärarprogrammet och svenska som andraspråk. Tre så kallade "vitala forskningsmiljöer", vilka är garanterade en viss del av högskolans forskningsmedel beskrivs och särskilt central är här forskningsmiljön Barn- och ungdomsvetenskap (BUV), där många lärare från ämneslärarprogrammet deltar. Andra forskningsprojekt som beskrivs är "Kartläggning av nyanlända elevers mottagande och utbildningssituation" (KAN) liksom projektet "Språkutbildning och meningsfull väntan" (SUSA), där forskare från svenska som andraspråk deltar.

Bedömargruppen menar att forskningsanknytningen är genomtänkt och väl beskriven liksom de forskningsmiljöer som är relevanta för utbildningen. Bristen på disputerad personal inom ämnet svenska som andraspråk har inte lett till brist på relevant forskning, då sådan utförs i ett antal forskningsprojekt som beskrivs i ansökan. Att det pågår forskning med orientering mot ämnet svenska som andraspråk framgick också av intervjuerna.

Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskrivning av hur samverkan ger avtryck i utbildningen saknas i ansökan. Intervjuerna bidrog dock till klargörande i detta avseende. Exempelvis finns en verksamhetsrepresentant med i programrådet med direkt möjlighet till inflytande. Det finns också en stor uppdragsverksamhet med anknytning just till ämnet svenska som andraspråk. Många av de adjunkter som undervisar inom utbildningen har nyligen undervisat i skolan, vilket underlättar samverkan med skolorna. Utifrån denna information anser bedömargruppen att relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Aspekt: Resurser

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Det finns tillgång till en stabil och ändamålsenlig infrastruktur. De tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.*

Bedömargruppen anser att infrastrukturen är väl utvecklad och att de resurser som finns utnyttjas ändamålsenligt och effektivt. Studenterna har god tillgång till bibliotek och datorer. Studentstödet är välutvecklat med såväl stöd i studie- och studiesociala frågor som i vetenskapligt skrivande och språkhandledare som kan handleda studenter med svenska som andraspråk. Av ansökan framgår också att studenterna har tillgång till ett kreativt centrum för kreativa inslag i utbildningen. Det framgår dock inte om och hur detta centrum är tänkt att användas i den aktuella utbildningen.

Sammanvägd bedömning av aspektområdet miljö, resurser och område

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Den sammanvägda bedömningen av miljö, resurser och område är att aspektområdet är tillfredsställande. Trots att forskning och forskare inom ämnet svenska som andraspråk generellt är en brist i Sverige, så har Högskolan Väst samlat en tillräcklig kompetens. Det sker, menar bedömargruppen, genom att närliggande forskningsområden har riktats mot svenska som andraspråk samt genom nyrekryteringar. Bedömargruppen ser därför också stora utvecklingsmöjligheter för ämnet inom lärarutbildningen. Tillgängliga resurser bedöms vara mycket tillfredsställande. Den otydlighet bedömargruppen påvisat i ansökan när det gäller antal aktuella kurser på 7-9-nivån och möjliga ämneskombinationer, ser bedömargruppen som områden där lärosätet framför allt behöver vara tydliga i sin information till de studenter som ska gå 7-9-utbildningen. Bedömargruppen menar dock att eftersom det finns en tydlig organisatorisk struktur bör dessa frågor kunna få en snabb lösning, vilket gruppen också uppmanar till.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Aspekt: Styrdokument (utbildningsplan och kursplaner)

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Det finns utbildningsplan och kursplaner för hela utbildningen.*

Utbildningsplan och kursplaner finns för hela utbildningen och dessa är utformade i enlighet med högskoleförordningen med avseende på behörighetskrav och liknande. I ansökan beskrivs också hur det är tänkt att alla steg från utbildningsplanen till kursplanerna och till kursbeskrivningen ska bilda en enhet i genomförandet av utbildningen. Detta anser bedömargruppen är lovligt.

Bedömargruppen har haft problem att avgöra vilka kurser som ingår i 7-9-utbildningen i och med att

lärosätet bifogat kursplaner och litteraturlistor för kurser som enbart är aktuella på gymnasienivå. Utbildningsplan och kursplaner för de kurser som ingår i 7-9-utbildningen är däremot helt korrekta.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat**Aspekt: Säkring av examensmålen**

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Genom utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställs att studenterna uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.*

Det är vår bedömning att lärosätet har fungerande system för att tydliggöra vilka krav som ställs på studenterna. Bland annat bidrar de angivna betygskriterierna i kursbeskrivningarna, de så kallade kurs-PM till detta, liksom en examensmålsmatris och en plan för VFU-progression. Programledningen har ansvaret att kontrollera så att alla examensmål examineras. Förändringar som kan äventyra detta behandlas i ett programkollegium för att säkerställa att så inte sker. Bedömagruppen ser därför att säkringen av examensmålen sker på ett tillfredsställande sätt.

I ansökan beskrivs en tydlig progression i de utbildningsgemensamma kurserna verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och Utbildningsvetenskaplig kärna (UVK). Progressionen i de ämnesspecifika kurserna är inte lika tydligt framskrivna. Detta har naturliga skäl då ämneskurserna endast består av 45 hp och därmed innehåller väldigt olika delar av ämnet (flerspråkighet, undervisning i ett andraspråksperspektiv, bruk och struktur samt litteraturundervisning).

Progressionen i kurslitteraturen är något otydligt framskrivna i ansökan. I samband med intervjuerna framkom att viss litteratur behandlas översiktligt i början av studenternas utbildning och mer fördjupat i senare delar av utbildningen, vilket övertygade bedömagruppen till att anse att progressionen är omhändertagen. Bedömagruppen noterar även att språkinläring och flerspråkighet är företeelser som inte tydligt framkommer som inslag i kursplaner eller litteraturlistor. Vid intervjuerna medgavs att språkinläringsteorier borde få mer plats men det framkom också att lingvistisk analys, processbarhetsteori och performansanalys faktiskt förekommer i utbildningen.

I bifogade litteraturlistor dominerar litteratur av mer övergripande karaktär medan vetenskapliga artiklar inte ges motsvarande utrymme. I intervjuerna gavs emellertid konkreta exempel på forskningsartiklar som används och studenterna bekräftade att de återkommande uppdateras ifråga om forskning. Konkreta exempel gavs också på hur de vetenskapliga artiklarna behandlas; till exempel genom att lärarna har korta föreläsningar följt av gemensamma litteratordiskussioner. Bedömagruppen noterar att variation i undervisningsformer och examination är framskrivna i kursplanerna vilket också bekräftas av kursbeskrivningarna som bifogas ansökan. Detta styrktes även vid intervjuerna, där det också framkom att examinationssätten varierar mellan muntliga och skriftliga examinationer och mellan individuella och gruppvisa sådana. Bedömagruppen noterar dock att salstentamen inte används i andra sammanhang än vid grammatik- och fonetikexaminationer, vilket gruppen uppfattar som möjligen något ensidigt.

Utbildningens utformning och genomförande när det gäller den litteraturvetenskapliga sidan syns vara relevant också i ett andraspråksperspektiv. Lärosätet visar en medvetenhet om att skönlitterära böcker behöver introduceras något annorlunda för andraspråkselever än för förstaspråkselever, vilket bedömagruppen noterar som positivt. God medvetenhet visas också om att valet av skönlitteratur för förstaspråkselever respektive andraspråkselever i ungdomsskolan också har gemensamma drag, vilket ett antal forskare inom fältet har poängterat.

Datum
2018-06-26

Reg.nr
42-00366-17

Bedömargruppen noterar att innehållet i kursen Litteraturundervisning i ett andraspråksperspektiv riskerar att överlappa motsvarande kurser i ett förstaspråksperspektiv. Enligt intervjuerna avvärjs dock denna risk genom gemensamma ämnesmöten på ämneslärarutbildningen.

Bedömargruppen anser efter att ovanstående har tagits i beaktning, att utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställer att studenterna uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.

Sammanvägd bedömning av aspektområdet utformning, genomförande och resultat

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Med stöd i ansökan och kursplaner uppfattar bedömargruppen att utbildningens utformning och genomförande och resultat är tillfredsställande. Det finns utbildningsplan och kursplaner för hela 7-9-utbildningen och lärosätet beskriver ett fungerande system för att tydliggöra vilka krav som ställs på studenterna. Vid intervjuerna har progressionen och ämnesinnehållet bekräftats, men bedömargruppen rekommenderar att detta görs ännu tydligare i styrdokumentet.

Arbetslivets perspektiv

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Utbildningen är användbar och förbereder studenterna för ett föränderligt arbetsliv.*

Bedömargruppen anser att arbetslivsperspektivet är väl inkluderat i utbildningen, bland annat genom en väl utvecklad VFU, genom arbetsmarknadsdagar, Forum för Skolutveckling med företrädare från olika skolformer, samt genom verksamhetsrepresentanter i programråden. Man beskriver också en stor uppdragsverksamhet och framhåller fördelarna med att många av de anställda adjunkterna nyss har varit i den aktuella skolverksamheten.

Studenters perspektiv

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: *Utbildningen verkar för att studenterna ska ta en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen.*

Bedömargruppen anser att studentperspektivet är inkluderat i utbildningen genom kurs- och programutvärderingar samt genom möjligheter till påverkan av undervisningsformer och examination. Studenterna är också representerade i programrådet. Av ansökan framgår att studenterna i flera kurser får påverka innehållet under den egna lärandeprocessen. Under intervjun framkom att studenterna på så sätt anser sig ha en ansenlig möjlighet att påverka sin utbildningssituation vid Högskolan Väst. Ett bristande deltagande i kursutvärderingssystemet kompletteras med möjligheter till att i undervisningen via en öppen dialog med ansvariga lärare påverka undervisningen samt examinerande moment. Programledningen beskrev dessutom hur studenternas synpunkter tas tillvara i en kursrapport som fullföljs varje termin för att via lärare och programråd utveckla befintliga kurser. Det framkom även att studenternas tillgång till samtal med undervisande lärare, i och med skolans koncentrerade yta, inverkade positivt på studenternas möjligheter att påverka sin undervisning. Programledningen klargjorde under intervjun att det varje termin sammanställs en kursrapport som används både direkt i pågående kurs och indirekt via programråd.

Jämställdhetsperspektiv**Omdöme:** Tillfredsställande**Motivering:** *Jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.*

I ansökan framstår jämställdhetsperspektivet som underordnat ett mer övergripande mångfaldsperspektiv, och är inte specifikt adresserat. Under intervjuerna framkom dock att ett antal åtgärder vidtagits för att utveckla jämställdhetsperspektivet vid Högskolan Väst. Lärosätets lärare har genomgått fortbildningar inom områden som rör normkritik samt intersektionalitet och de innehar nu kunskaper som överförs till undervisningen.

Läroplanen uppvisar en relativ jämvikt mellan män och kvinnor. En positiv förändring har skett vad gäller fördelningen män/kvinnor bland studenterna. På ett långsiktigt och verksamhetsnära plan synliggörs studenternas arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen under VFU-perioden. Det framkommer på så sätt att ett övergripande jämställdhetsperspektiv tillämpas på Högskolan Väst och bedömaregruppen anser därför efter intervjuerna att jämställdhetsperspektivet är tillfredsställande. Vi förordar emellertid ett tydligare framskrivet jämställdhetsperspektiv i kursplanerna.

Samlat omdöme: Tillfredsställande**Motivering:** Sammanfattningsvis är vår bedömning att Högskolan Väst har de förutsättningar som krävs för att utfärda ämneslärarexamen inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 i undervisningsämnet svenska som andraspråk. Bedömaregruppen har bedömt att ansökan uppfyller samtliga aspektområden och perspektiv på ett tillfredsställande sätt.

Högskolan Väst har lyckats samla en tillräcklig kompetens inom ämnet för svenska som andraspråk. Tillgängliga resurser bedöms vara mycket tillfredsställande och den organisatoriska strukturen av 7–9-kurserna i ansökan anses fullgod inom snar framtid. Därför menar bedömaregruppen att aspektområde: Miljö, resurser och område är tillfredsställande. Högskolan Väst har fungerande system för att tydliggöra och säkerställa de krav som ställs på studenterna. Utbildningsplan samt kursplaner är tillgängliga och vi kan se en progression genom utbildningen vilket gör att aspektområdet: Utformning, genomförande och resultat bedöms som tillfredsställande.

Arbetslivets perspektiv anses tillgodosett genom de många möjligheter studenterna får till insyn i yrkets olika delar. Arbetslivet finns representerat i programråden och många adjunkter kommer nyligen från den aktuella skolverksamheten.

Studenternas perspektiv är också tillgodosett då de ges många möjligheter att påverka sin egen läroprocess vid Högskolan Väst. En studentrepresentant finns med i programrådet och återkommande program och kursutvärderingar görs i utbildningen.

Bedömaregruppen anser slutligen även Jämställdhetsperspektivet uppfyllt. Långsiktigt synliggörs studenternas arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv, lärare har gått fortbildningar inom ramen för området och ett övergripande jämställdhetsperspektiv tillämpas på Högskolan Väst. Vår samlade bedömning är att Högskolan Väst har goda förutsättningar att ge utbildning för ämneslärarexamen med inriktning mot 7-9 i undervisningsämnet svenska som andraspråk.